

1. 12. 2015

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Patálie s vymáháním pohledávek aneb když dlužník zemře v průběhu konkursního řízení

Situace, kdy dlužník neplní řádně a včas, není po chuti asi žádnému věřiteli. Může dojít ale i k takovému vývoji, kdy se proces vymáhání pohledávky na dlužníkovi stane pro věřitele doslova noční můrou. Zatímco věřitel doufá, že se svého nároku domůže v nejkrajnějším případě v exekuci, jeho doposud „neinsolvenční“ dlužník nakonec klidně může skončit i v úpadku. A když má takový věřitel opravdu smůlu a domnívá se, že horší již to ani být nemůže, přesvědčí se velmi záhy o opaku, a to když jeho dlužník zemře přímo v průběhu konkursního řízení.

Pokud dlužník v průběhu konkursního řízení zemře, insolvenční zákon výslovně stanoví, že na jeho místo nastupují jeho dědicové, popřípadě stát. Po právní moci rozhodnutí o schválení zprávy insolvenčního správce o dosavadních výsledcích projednání konkursu, insolvenční soud zruší konkurs a postoupí věc soudu příslušnému k projednání dědictví. Veškerá dosud nezpeněžená majetková podstata, stejně jako veškerý dosavadní výtěžek jejího zpeněžení se tak stává součástí pozůstalosti po zemřelém dlužníkovi.[1] Pro věřitele to znamená, že se dále mohou domoci svých nároků již pouze v předmětném řízení o pozůstalosti.

Úprava pozůstalostního řízení byla v rámci rekodifikace soukromého práva přesunuta do zákona č. [292/2013](#) Sb., o zvláštních řízeních soudních. Postavení věřitele v řízení o pozůstalosti tak sice v některých aspektech doznalo určitého posílení (např. staronový institut *separatio bonorum* nebo povinnost dědiců hradit dluhy zůstavitele primárně v plné výši), nicméně i nadále je nutné, aby věřitelé byli bdělí a o své pohledávky se ve smyslu zásady *vigilantibus iura* řádně starali. Postavení věřitelů, u jejichž dlužníka nebylo možné řešit úpadek formou oddlužení a bylo nezbytné přistoupit ke konkursu, rozebírá následující text.

Uplatňování pohledávky v pozůstalostním řízení

Uvážíme-li znění § 112 ZŘS, věřitelé zůstavitele zpravidla nejsou účastníky pozůstalostního řízení. Soudní komisař, který je prováděním úkonů v rámci dědického řízení pověřen, proto nemá povinnost věřitele vyrozumívat o zahájení pozůstalostního řízení, ani je vyzývat k oznámení jejich pohledávek za zůstavitelem. Oznámení pohledávky věřitel činí právě vůči soudnímu komisaři, je proto nezbytné, aby si sám věřitel zjistil, který notář byl v daném pozůstalostním řízení ustanoven soudním komisařem. Termín „oznámení“ je zde užit záměrně, jelikož věřitel svou přihlášku do řízení o pozůstalosti nepřihlašuje, nýbrž pouze ohlašuje jako pasivum dědictví (srov. § 245 ZŘS). Takové oznámení tedy nemá žádný vliv na běh hmotněprávních lhůt.

Na základě tohoto oznámení pak věřitel může svou pohledávku uplatňovat vůči správci pozůstalosti již v průběhu dědického řízení, jeho nárok však může být uspokojen pouze z majetku náležejícího do pozůstalosti (§ 1703 OZ). Správce má přitom možnost uhradit dluh dobrovolně, aniž by jej věřitel musel vymáhat. Nestane-li se tak, může věřitel navrhnout výkon rozhodnutí, v obou případech však musí být jeho pohledávka doložena vykonatelným exekučním titulem. U věřitele, který svou pohledávku vymáhal v konkursním řízení, je tímto titulem podle § 312 odst. 4 IZ seznam přihlášených pohledávek.

Přestože úmrtí dlužníka v průběhu konkursního řízení svým způsobem komplikuje a oddaluje uspokojení nároku věřitele, teoretickým pozitivem takového vývoje zůstává, že se věřitel může domáhat též příslušenství pohledávky, jenž k ní za celou dobu přirůstalo, tedy i toho, které k ní přirostlo po rozhodnutí o úpadku dlužníka (srov. § 170 IZ). Nicméně možnost domáhat se též takového příslušenství pohledávky v situaci, kdy je nutné řešit úpadek dlužníka formou konkursu, může být určitou výhodou spíše pro věřitele, jehož pohledávka je vysoce úročená. Nedojde-li pak věřitel uspokojení v průběhu pozůstalostního řízení, jeho pohledávka nezaniká.

Vyhledání věřitelů v pozůstalostním řízení

Trochu odlišná bude situace v případě, kdy dojde ke konvokaci věřitelů ve smyslu § 174 ZŘS a § 1711 OZ. Svolání věřitelů může navrhnout buď dědic vyhradivší si soupis pozůstalosti, nebo správce pozůstalosti, přičemž účelem tohoto svolání je především vyjasnění okruhu zůstavitelových věřitelů.

Zde už věřitelé musí své pohledávky přihlásit ve lhůtě k tomu určené. Tato lhůta nesmí být kratší než tři měsíce od vyvěšení usnesení na úřední desce pozůstalostního soudu. Zmešká-li věřitel přihlašovací lhůtu, k jeho pohledávce nebude v řízení o pozůstalosti přihlíženo a nebude možné ji v tomto řízení uspokojit. Nepřihlášení pohledávky však nezpůsobí její zánik v hmotněprávním smyslu. I při postupu dle § 174 ZŘS je věřiteli umožněno domáhat se též příslušenství, které k pohledávce za celou dobu přirůstalo.

Ke svolání věřitelů typicky dochází, je-li dědictví předloženo a dědicové nebo správce pozůstalosti mají v úmyslu navrhnout likvidaci pozůstalosti. Jelikož tento článek pracuje se scénářem, ve kterém dochází k úmrtí dlužníka právě v průběhu konkursního řízení, kdy nebylo možné řešit úpadek formou oddlužení, je vysoce pravděpodobné, že by pozůstalost po takovém dlužníku byla předložena.

Likvidace pozůstalosti

O předložení pozůstalosti soud musí nejprve rozhodnout ve smyslu § 180 odst. 1 IZ. Samotnou likvidaci pozůstalosti pak kromě jiných subjektů uvedených v § 195 ZŘS může navrhnout i věřitel, a to za předpokladu, že svou pohledávku za zemřelým dlužníkem prokáže jako pasivum likvidační podstaty. Nařízením likvidace se smysl a účel pozůstalostního řízení zásadně mění, nejde již totiž o zjištění a potvrzení dědického práva po zůstaviteli, ale o zajištění úhrady pohledávek věřitelů zůstavitele.[2] Po nařízení likvidace jsou tedy účastníky řízení pouze zůstavitelovi věřitelé a likvidační správce.

Věřitelé, kteří v zásadě nebyli účastníky řízení o pozůstalosti, ale kteří svou pohledávku oznámili soudnímu komisaři jako pasivum dědictví, nemusí své pohledávky opakovaně uplatňovat. Splňovalo-li tak jejich oznámení náležitosti požadované v § 241 a 242 ZŘS, považují se dále za přihlášené věřitele. Následkem podání přihlášky přestává běžet promlčecí lhůta a lhůta pro zánik práva. Pokud věřitel svou pohledávku nepřihlásí, zaniká tato dnem skončení řízení o pozůstalosti.

Likvidace pozůstalosti svým průběhem poměrně výrazně připomíná insolvenční řízení, i zde dochází k přezkumnému jednání či poměrnému rozvrhu výtěžku. Z pozice věřitele, jehož dlužník zemřel v

konkursním řízení, tato situace rozhodně není procesně neekonomičtější. Opět totiž dochází k fixaci příslušenství pohledávky bez možnost domáhat se také úroků a úroků z prodlení, které by k pohledávce přirostly po právní moci usnesení o nařízení likvidace pozůstalosti (§ 238 ZŘS). Nadto pohledávky věřitele, jež nebyly z majetku náležejícího do likvidační podstaty uspokojeny, zanikají dnem skončení pozůstalostního řízení.

Dohoda o převzetí předluženého dědictví

Procesně ekonomičtější variantou k nákladné likvidaci pozůstalosti byla možnost věřitelů uzavřít s dědici dohodu o převzetí předluženého dědictví. Ta byla do 31. prosince 2013 explicitně upravena v § 175p OSŘ a 471 SOZ. Jelikož však věřitelé dle dikce § 112 ZŘS v podstatě nejsou účastníky řízení o pozůstalosti, lze dovozovat, že podle nové právní úpravy není vznik dohody mezi dědici a věřiteli možný. Rovněž znění § 185 ZŘS, který ve výčtu dohodu mezi dědici a věřiteli o převzetí předluženého dědictví opomíjí jako jednu z variant rozhodnutí o dědictví, napovídá, že rekodifikovaná právní úprava neumožňuje dohodu o převzetí předlužené pozůstalosti uzavřít. Tento závěr pak potvrzuje rovněž komentářová literatura.[3]

Zákonodárce se tak zřejmě snažil více respektovat vůli zůstavitele a primární charakter dědického řízení, v němž má jít především o zjištění a deklaraci dědického práva.

Závěr

Věřitelům, jejichž dlužník v průběhu konkursního řízení zemřel, nelze než doporučit, aby ctili zásadu *vigilantibus iura* a svou pohledávku včas oznámili pověřenému soudnímu komisaři. Po oznámení pohledávky je pro věřitele rozhodně výhodnější, vyčká-li, jak se řízení bude dále vyvíjet, a pokud je to alespoň trochu možné, vyhne-li se likvidaci pozůstalosti.

Významným negativem v nastíněné situaci totiž je, že ačkoli se konkursní věřitel domáhal své pohledávky již v předešlém konkursním řízení, kde mu svými pohledávkami konkurovali jen ostatní přihlášení věřitelé, v rámci pozůstalostního řízení, se opět mohou svých pohledávek domáhat i ostatní věřitelé, a to třeba i tací, kteří přihlášení do konkursního řízení promeškali. Na druhou stranu tito do předešlého konkursního řízení nepřihlášení věřitelé se o úmrtí dlužníka mnohdy dozví až po skončení pozůstalostního řízení. Jiní pak naopak nemusí vytrvat až do likvidace pozůstalosti.

Mgr. Veronika Tomanová,
advokátní koncipientka

[Mališ Nevrkla Legal, advokátní kancelář, s. r. o.](#)

Longin Business Center
Na Rybníčku 1329/5
120 00 Praha 2

Tel.: +420 296 368 350

Fax: +420 296 368 351

e-mail: law.office@mn-legal.eu

[1] Hásová, J. a kol. Insolvenční zákon. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2014, k § 310.

[2] Svoboda, K. a kol. Zákon o zvláštních řízeních soudních. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2015, k § 195.

[3] Svoboda, K. a kol. Zákon o zvláštních řízeních soudních. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2015, k § 174.

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů , judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Postoupení pohledávky na výživné jako novinka právní úpravy účinné od 1. 1. 2026](#)
- [Jak zahájit provoz mezinárodní letecké linky do České republiky \(EU\): právní požadavky pro aerolinky ze třetích zemí](#)
- [Mimořádné vydržení a vývoj judikatury Nejvyššího soudu](#)
- [Preventivně-sankční funkce náhrady nemajetkové újmy za porušení osobnostních práv pohledem Ústavního soudu](#)
- [Odštěpný závod zahraniční společnosti optikou NIS2: Jak správně určit velikost podniku?](#)
- [Zápis ochranné známky bez komplikací. Klíčem k úspěchu je kvalitní předběžná rešerše](#)
- [Zneužití práva na přístup podle GDPR](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 31. - létající pořizovatel ve světle nového stavebního zákona](#)
- [Právní povaha sítě elektronických komunikací - režim náhrady škody](#)
- [Náhrada ušlého nájemného při předčasném ukončení nájemní smlouvy na nebytové prostory](#)
- [Jak fungují plánovací smlouvy v reálných situacích \(2. díl\)](#)